

Personlig assistanspool i Svenskfinland

**Slutrapport
FDUV, Folkhälsan,
Finlands Svenska
Handikappförbund
och Kårkulla samkommun
12.10.2009-28.02.2010
Eva-Maria Kankainen**

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.Bakgrund

- 1.1 Vad är personlig assistans?
- 1.2 Utveckling av personlig assistans
- 1.3 Subjektiv rätt till personlig assistans för gravt handikappade personer
- 1.4 Sätt att ordna personlig assistans
- 1.5 Kostnader för personlig assistans
- 1.6 Internationellt samarbete

2.Problemformulering

3.Projektplan

- 3.1 Den långsiktiga planen
- 3.2 Den kortsiktiga planen

4. Resultat

- 4.1 Organisering av personlig assistans i Finland
 - 4.1.1 Assistentti.info
 - 4.1.2 Sentteri-hanke
 - 4.1.3 Heta
 - 4.1.4 Avustajaportti.fi
 - 4.1.5 Assistentcenterverksamhet
 - 4.1.5.1 Egentliga Finland och Satakunta
 - 4.1.5.2 Nyland
 - 4.1.5.3 Mellersta Finland och Österbotten
 - 4.1.5.4 Östra Finland
 - 4.1.5.5 Övriga aktörer
- 4.2 Kommunernas åsikter om personlig assistans
- 4.3 Handikapprådets kommentarer

5.Åtgärdsförslag

- 5.1 Assistanspoolens verksamhet

6.Sammanfattning

Källförteckning

- Bilaga 1 Frågor till samarbetsparterna i projektet
- Bilaga 2 Följebrev och frågeformulär till kommuner
- Bilaga 3 Följebrev och intervjufrågor till handikappråd

Personlig assistanspool i Svenskfinland

SLUTRAPPORT

1. Bakgrund

1.1 Vad är personlig assistans?

På 1970-talet definierade Tröskeln rf personlig assistans enligt följande;

"Personlig assistans -verksamhet är en ekonomisk stödform, med vilken den handikappade anställer en arbetstagare för att få hjälp i vardagliga sysslor, så att den handikappade kan bo självständigt och på egna villkor.

Man har utvecklat definitionen vidare och den lyder; *"Personlig assistans -verksamhet är en ekonomisk stödform som lyder under handikappservicelagen, vilken främjar den handikappades grund- och människorättsliga principers förverkligande. Med hjälp av systemet anställer den handikappade personen en personlig assistent åt sig själv, vilken hjälper en till självhjälp i de dagliga sysslorna för att den handikappade skall kunna bo och leva självständigt och på egna villkor som en jämlik medlem i samhället."* (Könkkölä, 2006:24)

Personlig assistans är en förutsättning för självständigt liv.

En personlig assistent kan definieras enligt följande; *assistenten hjälper en handikappad person i vardagliga sysslor som personen ifråga inte själv klarar av att göra. Assistansen kan ske både i hemmet eller utanför hemmet. Till arbetsuppgifterna hör hjälp till självhjälp med personlig hygien, med på- och avklädning, matlagning, hemhjälp, städning, vård av klädsel och hjälp med barnskötsel. Den personliga assistenten kan också hjälpa till med att utföra ärenden i studier, i fritiden, i arbetet eller i samhällsliga aktiviteter. Det handlar inte om vård utan mer om teknisk assistans. Arbetsuppgifterna varierar beroende på brukarens behov och livsstil. Arbetsomgivningen varierar beroende på arbetsuppgifterna. Vissa handikappade kan ha behov av en assistent dygnet runt, andra hel- eller halvtid.* (Heinonen 2006:43)

Personlig assistans i sin helhet betyder att den handikappade själv kan bestämma *vem, vad, när, var och hur* när det gäller den personliga assistansen.

1.2 Utveckling av personlig assistans

Personlig assistans har funnits i Finland sedan 1978. Den personliga assistansens utveckling i Finland skedde på en allmän nivå till en början. Det fanns hemvård och hemsjukvård, men dessa tjänster var så begränsade att de inte räckte till för gravt utvecklingsstörda. Dessa tjänster var inte ideologiskt sätt dugliga. Invalidförbundet startade ett stort projekt 1970 (www.invalidiliitto.fi), där man byggde upp serviceboenden runtom i Finland. Med hjälp av serviceboenden ville man skapa ett alternativ till sjukhus och anstalter. Den personliga assistansen kom till Finland 1978 med hjälp av Gunilla Sjövall som presenterade en dansk modell för sin hemkommun Grankulla. Den danska modellen gick ut på att kommunen gav pengar till den gravt handikappade för att personen kunde anställa en personlig assistent åt sig själv. Gunilla Sjövall beviljades medel så att hon kunde anställa en personlig assistent för sig själv.

Esbo godkände denna modell som följande 1983 och tre år senare 1985 godkände Helsingfors modellen. Under de senaste åren har antalet kunder inom personlig assistans ökat med ca. 10 % årligen. (Könkkölä, 2006:22-23)

I Finland erbjuder man personlig assistans till långtidssjuka och gravt handikappade personer som behöver en annans hjälp ideligen. Som utgångspunkt använder man sig av personens funktionsförmåga när man bedömer behovet av personlig assistans. Ingen kan bli utan personlig assistans p.g.a. handikapp, sjukdom, diagnos eller ålder. (assistenti.info) I Finland började de

första personliga assistenterna verka 1978. Ca. 5000 personer har för tillfället blivit beviljade personlig assistans i Finland.

1.3 Subjektiv rätt till personlig assistans för gravt handikappade personer

"Det är mycket viktigt att vi kan erbjuda bättre förutsättningar för gravt handikappade att klara av de dagliga sysslorna. På samma gång främjar vi personens möjligheter till ett aktivt deltagande i samhällelig verksamhet, arbetsliv, studier och fritid. Till detta hör också upprätthållande av sociala kontakter", konstaterar minister Risikko. (www.stm.fi)

"Risken för utslagning minskar märkbart då den personliga assistansen kombineras med övriga handikapp- och socialvårdstjänster. "Det är i sista hand fråga om hur vi förhåller oss till de gravt handikappades mänskliga rättigheter, det vill säga vill vi erbjuda dem de bästa förutsättningarna att leva ett fullvärdigt liv", sammanfattar minister Risikko. (www.stm.fi)

Personlig assistans grundar sig på Lag om service och stöd på grund av handikapp (härefter: handikappservicelagen) från år 1987.

Gravt handikappade personers ställning förbättrades då ändringar i handikappservicelagen trädde ikraft 1 september 2009.

Ändringarna innebär bla att de gravt handikappade personer som nödvändigt och upprepade gånger behöver en annan persons hjälp har rätt till personlig assistans. Om den sökande fyller kriterierna som finns i handikappservicelagen kan kommunen inte neka tjänsten genom att hänvisa till anslagen (sk subjektiv rättighet). Kommunen skall erbjuda personlig assistans i de dagliga sysslorna och i arbete och studier i den utsträckning det är nödvändigt. Till andra ändamål ska personlig assistans ordnas minst 10 timmar i månaden och från och med år 2011 minst 30 timmar i månaden.

De största förändringar som lagrevideringen medför är; att gravt handikappade har rätt till personlig assistans och servicen är avgiftsfri, det individuella behovet beaktas, servicebehovet utreds inom en viss tid och en serviceplan görs. Vidare blev handikappservicelagen primär i förhållande till lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda. (www.stm.fi)

1.4 Sätt att ordna personlig assistans

Det finns olika alternativ för kommunerna att ordna servicen. Kommunen kan:

- Ersätta kostnaderna för avlöandet av en personlig assistent. Arrangemanget motsvarar det nuvarande systemet med personlig hjälpare, enligt vilken hjälparen står i ett anställningsförhållande till den person som får hjälp.
- Ge den gravt handikappade en servicesedel för anskaffning av assistansservice
- Ordna servicen i form av köptjänst antingen inom ramen för den egna serviceproduktionen eller i samarbete med en eller flera kommuner

De olika alternativen gör personlig assistans tillgänglig också för andra personer än de som har förmåga eller vilja att sköta arbetsgivarskyldigheter. Den reviderade handikappservicelagen innebär att många fler berörs av stödformen personlig assistans och därför är det viktigt att informera användare om denna möjlighet, att utbilda användarna och assistenterna och stöda kommunen i de nya arrangemangen.

1.5 Kostnader för personlig assistans

Det råder väldigt olika uppfattning bland beslutsfattare och tjänstemän om vilka de totala

kostnaderna kommer att bli av en utvidgad modell med personlig assistans, vilket följande uttalande av riksdagsman Håkan Nordman (SFP) den 20 februari 2010 exemplifierar:

"Lagändringarna uppskattas ge ungefär ytterligare 6000 gravt handikappade möjligheter till subjektiva tjänster - förutom de 5000 som hade personlig assistans redan före den 1 september 2009. Uppskattningarna av kostnaderna för de ökade rättigheterna har varierat mycket. För hösten 2009 beräknas kommunernas kostnader öka med 6.3 miljoner och statsandelarna med 2.2 miljoner. År 2011 skulle totalkostnaderna vara 25.5 miljoner, varav staten skulle stå för ca 8.8 miljoner eller ungefär en tredjedel. Kommunförbundet har talat om flera gånger högre kostnader".

Kommunerna kommer att ha svårt att finansiera ökande social- och hälsovårdskostnader i dagens konjunktur. Finns det risk för att kommunerna sparar ifråga om övrig handikapp- service och tar sig prövningsfriheter ifråga om de subjektiva rättigheterna, tills domstolsutslag och praxis ger klara besked ifråga om vad som måste erbjudas gravt handikappade."

(<http://www.hakannordman.fi/allmant/avustajakeskushanke-assistentcenterprojektet-28.10.2009.html>)

1.6 Internationellt samarbete

Under de senaste åren har samarbetet i Europa ökat allt mer kring personlig assistans. Via samarbetet önskar man få assistansen mer enhetlig och man önskar också att skillnaderna mellan länderna kunde minimeras. Samarbetet tog fart via ett projekt som startades 2004 kring personlig assistans som europeiska socialfonden beslöt sig för att understöda. ECEPA, The European Centre for Excellence in Personal Assistance är ett samarbetsprojekt där åtta europeiska förbund är involverade. Samarbetsprojektet har specialiserat sig på att utveckla servicen kring personlig assistans samt att fungera som förespråkare. HAJ-projektet (utvecklingsprojekt för personlig assistans, aktörerna från fyra handikappförbund, tröskeln rf., lihastautiliitto rf., synskadades centralförbund rf., och MS-förbundet rf.) från Finland har varit inkopplat i projektet och fört information om finländsk assistansverksamhet och om utvecklingsbehov som finns. HAJ-projektet verkade åren 2003-2006 och hade som syfte att utveckla den personliga assistansverksamheten gällande finansiering, göra verksamheten känd och administrativa faktorer gällande arbetsförhållandet mellan den handikappade och assistenten. (Heinonen 2006: 54, 223)

2. Problemformulering

Päivi Timonen och Riitta Saimanen (Vanda stad) från projektet *Henkilökohtainen avustaja – toiminnan kehittäminen* (2006:89) har intervjuat socialarbetare om personlig assistans och flera av de intervjuade har påpekat vikten av förebyggande arbete gällande handikappade. Man syftar här på att den handikappade skulle ha möjlighet att röra på sig, delta och ha möjlighet till fritidsaktiviteter med hjälp av en assistent. Med hjälp av personlig assistans skulle även behovet av anstaltvård och användning av mediciner minska. Individerna skulle må bättre och få leva ett mer kvalitativt liv. För att kunna uppfylla allt detta behövs mer personliga assistenter.

På finskt håll finns det många projekt och nätverk som har till uppgift att erbjuda bl.a. rådgivning, handledning, utbildning för personer med funktionshinder, för personliga assistenter och för anställda i kommunerna.

I Svenskfinland saknas en övergripande samordningsstruktur för att kunna garantera personlig assistans på svenska. Behovet för detta är emellertid stort: Finlandssvenska funktionshindrade är en minoritet bland minoriteten och bor utspritt i hela Svenskfinland. Personlig assistans skulle klart förbättra möjligheten att träffa vänner, kunna arbeta, studera osv. Kort sagt leva ett mera självständigt liv.

Förbundet De Utvecklingsstördas Väl (FDUV), Folkhälsan, Finlands Svenska Handikappförbund och Kårkulla samkommun (härefter projektparterna) har gemensamt beslutat sig för att försöka

åtgärda problemet. Det första steget består av ett pilotprojekt *Personlig assistanspool i Svenskfinland* under perioden oktober 2009 - februari 2010. Inom projektet har en projektledare anställts. Projektet har finansierats dels med parternas egna medel, dels med bidrag ur Elfvingss fond. En intervju gjordes enskilt med alla aktörerna (se bilaga 1) i början av projektet. När de fyra aktörerna tillsammans beslöt sig för att ta del av detta projekt var samarbetet något alla poängterade. Man anser att det är viktigt att samarbeta med andra aktörer som även verkar inom handikappsektorn. Projektet skall även vara av stor vikt för brukarperspektivet. Via detta projekt kan man skapa komplement och få ett mer omfattande utbud. Det ligger i tiden att försöka hitta mera individualiserade perspektiv. Man anser också att lagrevideringen förändrar en hel del och det är viktigt att något även görs inom Svenskfinland. Rent ideologiskt anser man att temat är viktigt. Det är viktigt att det finns ett center som tar hänsyn till de svenska förhållandena. Inom pilotprojektet har man undersökt hur kommunerna planerar ordna personlig assistans framöver för olika grupper funktionshindrade och vilket kommunernas intresse är att anlita en pool för ordnande av personlig assistans. Vidare har man kartlagt hur man på olika håll i Finland har ordnat eller planerar ordna verksamhet för att trygga personlig assistans.

3. Projektplan

3.1 Den långsiktiga planen

Projektparterna enades om att arbeta både på lång och på kort sikt.

Den långsiktiga planen är att skapa en gemensam personlig assistanspool för hela Svenskfinland, där poolen ansvarar för rekrytering, förmedling och utbildning av personliga assistenter gällande kort- och långvariga arbetsförhållanden för personer med olika funktionshinder (utvecklingsstörning, kognitiva-, fysiska- neuropsykologiska- och psykiska funktionshinder).

Vid behov ska poolen också kunna erbjuda ett arbetsgivaransvar, dock inte överta arbetsledningen för personliga assistenter (om arbetsavtal, löneutbetalningar, Arbetskraftsbyrån, hemkommunen, tillämpning av det allmänna kommunala tjänste- och Arbetskollektivavtalet etc.). Detta innebär en samordnad lönenivå och samordnade anställningsvillkor för personliga assistenter i hela Svenskfinland.

Ytterligare ska poolen kunna erbjuda handledning och (juridisk) rådgivning till brukare och anhöriga om att fungera som arbetsgivare, beakta personlig assistans i sin stöd- och serviceplan eller överklaga beslut.

Inom ramen för poolen ska även seminarier kunna erbjudas till kommunala beslutsfattare (socialarbetare, handikappstjänstemän), brukarrepresentantorganisationer (handikappföreningar, handikappråd etc.) och massmedia.

Den långsiktiga planen är avsedd att förverkligas åren 2010-2012 beroende på omfattningen av extern finansiering.

3.2 Den kortsiktiga planen

En person har anställts som projektkoordinator fr.o.m. oktober 2009 till februari 2010. Till koordinatorns uppgifter hör att under projekttiden;

- Kartlägga hur man på olika håll i Finland har ordnat/planerar ordna personlig assistans, särskilt efter den 1.9.2009. I mån av möjlighet kartlägga hur verksamheten kring personlig assistans är uppbyggd i andra Nordiska länder.
- Undersöka hur kommunerna planerar ordna personlig assistent framöver för olika grupper funktionshindrade. Undersöka kommunernas intresse att anlita en pool för ordnande av personlig assistans.
- Utredda behov av personlig assistans hos olika grupper funktionshindrade och vilka synpunkter de har på verksamheten i en assistanspool.

- Utreda intresse för att fungera om personlig assistent bland personal anknuten till Kårkulla samkommun, Folkhälsan eller FDUV. Utreda specialkunskande och utbildningsbehov hos de berörda parterna.

Under projekttiden enades projektparterna om att man pga tidsbrist i detta skede avstår från att utreda om personal anknutna till Kårkulla samkommun, Folkhälsan eller FDUV är beredda att fungera som personliga assistenter. Istället sker detta inom ramen för den långsiktiga planen.

Denna slutrapport handlar följaktligen om hur den kortsiktiga projektplanen har förverkligats.

4. Resultat

4.1 Organisering av personlig assistans i Finland

För tillfället finns det ca. 70 kommuner som inte ännu i denna dag har något beslut om beviljad assistans. De personliga assistenternas löner ligger på en låg nivå och det kan också finnas variationer i lönerna (Kynnys ry). I Finland har man redan satt igång med personlig assistans på flera olika områden. Nedan följer en kort beskrivning på hur assistansen är ordnad runtom i Finland för tillfället.

4.1.1 Assistentti.info

Assistentti.info är ett riksomfattande experts- och kunskapsnätverk. Assistentti.info är verksamma inom flera olika områden; nätverk kring personlig assistans, rådgivning, utbildning och skapande av material. Assistentti.info koncentrerar sig på att utveckla den personliga assistansen i Finland.

4.1.2 Sentteri-hanke

Sentteri-hanke startade ursprungligen som ett projekt, vilket hade som syfte att skapa en verksamhetsmodell för personliga assistentcenter runtom till Finland. Det var Heta (Henkilökohtaisten Avustajien Työnantajien Liitto ry), Tröskeln rf, Synskadades centralförbund r.f., MS-liitto ry, Förbundet Finlands Svenska Synskadade och Finlands Svenska Handikappförbund rf som startade Sentteris verksamhet. Senare blev sentteri en förening. Sentteri har skapat en verksamhetsmodell, vilken nu fungerar som grund för de personliga assistentcenternas skapande. Projektet finansierades av RAY och som samarbetsparter fungerade flera olika aktörer. Det är meningen att assistentcentrena runtom i Finland skall skapas i samråd med kommunerna. Syftet är att assistentcentret skall finnas nära till hands för handikappade personer. Centret erbjuder följande service; information, hjälp med rekrytering, handledning och utbildning för arbetsgivare, stöd och utbildning för arbetsledare, stöd, rådgivning och utbildning i frågor kring arbetsförhållande, referensgruppsverksamhet, stöd i administrativa och juridiska frågor. Sin service erbjuder Sentteri till gravt handikappade personer (som redan har en personlig assistent eller funderar på att skaffa en, om det skulle vara så lätt), till personliga assistenter och till dem som önskar bli assistenter och till kommuner som önskar enhetliga och koncentrera sin service kring personlig assistans.

4.1.3 Heta

Heta (Henkilökohtaisten Avustajien Työnantajien Liitto ry) föreningens syfte är att se till att de handikappade arbetsgivarnas mänskliga rättigheter uppfylls så att de får hjälp i den dagliga verksamheten samt att den lagliga rätten tryggas. Målsättningen är att generellt utveckla den handikappade arbetsgivarens roll gällande personlig assistans. Föreningen medverkar i frågor kring utveckling, lagstiftning och ekonomi. Föreningen finns också med på arbetsmarknaden och förhandlar och sluter kollektivavtal. Vidare erbjuder föreningen stöd och rådgivning till sina medlemmar.

4.1.4 Avustajaportti.fi

Avustajaportti.fi upprätthålls gemensamt av invalidiliitto och RAY och verksamheten baserar sig på nätservice. Denna serviceform har som syfte att stöda och underlätta förmedlingen av personliga assistenter. Största delen av servicen grundar sig på att man är en registrerad användare. Servicen är ämnad för arbetsgivare, assistenter, anhängvårdare, anhängvårdares vikarier, företag och föreningar och för socialservicen.

4.1.5 Assitentcenterverksamhet

För tillfället finns det flera assistentcenter som redan har igång eller ännu planerar sin verksamhet runtom i Finland.

4.1.5.1 Egentliga Finland och Satakunta

I regionerna Egentliga Finland och Satakunta finns ett assistentcenter (avustajakeskus) som erbjuder flera kommuner assistans. Invånarantalet är 514000 inom detta verksamhetsområde. Själva centret har verkat i 20 år och utvecklat verksamheten och etablerat sig så småningom. Verksamheten administreras av Turun seudun lihastautiyhdistys ry. År 2007 startade centret ett femårigt projekt kring personlig assistans. Syftet var att utveckla substanskännedomen och servicen gällande personlig assistans, så att den skulle vara till förfogande både för brukare, assistenter, kommuner och andra samarbetsparter. Centret finansieras av Ray, kommuner och OK (opintotoiminnan keskusliitto). Det är planerat att kommunerna skall finansiera verksamheten efter projekttiden. Samarbetsparter är länsstyrelsen, olika läroanstalter, assistentti.info, TSLY/assistentcenter, handikappföreningar på orten, lihastautiliitto, övriga föreningar, kommuner (från början 12), arbetsförvaltningen, Aaholli osuuskunta, JHL och personliga assistanscentret. Centret förmedlar både frivilliga stödpersoner och assistenter med lön. Förutom förmedling erbjuder centret utbildning (till assistenter och brukare) och stöd, handledning och rådgivning (till olika aktörer såsom assistenter, brukare, kommuner osv.).

I Egentliga Finland har Kaarina stad ett ettårigt pilotprojekt på gång. Det handlar om akut förmedling av personliga assistenter där det ovan nämnda assistentcentret sköter dejoureringen.

I Björneborg kommer föreningen Asta rf att starta ett 2-årigt pilotprojekt kring personlig assistans. Asta verkar i Björneborg samt i omgivningen. De har ett befolkningsunderlag på 160000. Asta kommer att erbjuda följande tjänster; rekrytering, rådgivning och handledning och utbildning. Asta understöds av Te-centralen och kommuner.

4.1.5.2 Nyland

I södra Finland har Vanda stad redan ett eget system där staden förmedlar assistenter till handikappade personer. Befolkningsunderlaget är 195000 inom detta verksamhetsområde. Vanda ordnar kurser till assistenterna, men ingen yrkesinriktad utbildning arrangeras. Staden erbjuder servicen till handikappade, långtidssjuka och gravt handikappade som är bosatta i Vanda. Det är Vanda stad som betalar lönen till assistenten, men det är brukaren som fungerar som arbetsgivare. Ersättningen till assistenten är 8 €/h och omfattningen av assistansen kan vara allt som personen själv skulle göra ifall det var möjligt. Vård och omsorg får det absolut inte ändå handla om.

Kyrkslätt överväger att starta en egen koordinering av assistenter, där det skulle finnas en person som rekryterar, förmedlar och sköter utbildningen av assistenterna. En ganska liknade serviceform som Vanda erbjuder.

I Helsingfors är det Helsingin ja Uudenmaan näkövammaiset rf som erbjuder service kring personlig assistans. Verksamheten finansieras av Helsingfors stad och brukarna själva (med en

självfinansierings andel). För tillfället erbjuder föreningen inte direkt personlig assistans utan assistans tillfälligt med hjälp av sin personal. Föreningen sköter om löneutbetalningen och erbjuder även ytterligt stöd till brukarna.

Vihti, Nummi-Pusula och Karkkila överväger också att eventuellt gemensamt starta ett eget projektet kring personlig assistans.

4.1.5.3 Mellersta Finland och Österbotten

I Österbotten finns Vasa nejdens assistentcenter som söker och förmedlar personliga assistenter till både kort- och långvariga arbetsförhållanden inom området Vasa, Korsholm och Malax. Invånarantalet är 81154 inom detta verksamhetsområde. Centret erbjuder handledning och rådgivning till arbetsgivare samt hjälper till vid behov i olika ärenden som berör arbetsförhållandet. Även handledning och rådgivning erbjuds till de personliga assistenterna. Också utbildning och verksamhet som berör personlig assistans ordnas av assistentcentret.

I Mellersta Finland och i Södra Österbotten erbjuder Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan henkilökohtaisen avun keskus (HAVU-projektet) personlig assistans. Verksamheten administreras av Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä. Projektet understöds av TEKES. Projektet är gemensamt för Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, mellersta Finlands kommuner och Eskoon sosiaalipalvelujen ky. Sammanlagt har man ett befolkningsunderlag på 390000. Centret är ämnat för arbetsgivare och huvudmän i frågor kring personlig assistans, för personliga assistenter, för familjevårdare och anhörigvårdare och till stöd för kommunernas handikappvård. De huvudsakliga uppgifterna som centret har är följande: stöda brukaren som fungerar som arbetsgivare och arbetsledare, rekrytera assistenter och stöda assistenterna, utveckla ett system för kundfeedback och kvalitetsmätning, utveckla själva kundservicen och fjärranslutningen samt besvara efterfrågan, nordiskt samarbete och göra jämförelser, utveckla och etablera verksamheten och sprida modellen vidare.

4.1.5.4 Östra Finland

I östra Finland fungerar Honkalampi-säätiö som har startat sin assistansverksamhet för handikappade och långtidssjuka 2001. Denna service erbjuds som köptjänst till kommuner och privata aktörer. Det finns assistenter både för lång- och kortvariga behov och eventuellt också vikarier för sjuksemestrar och andra årliga semestrar. Assistentcentret samarbetar med 23 kommuner och det finns för tillfället ca. 200 arbetsavtal. Stiftelsens sammanlagda befolkningsunderlag är 499600.

ESE-centret (*esteittä eteenpäin*) understöds av RAY och utvecklar utbildningen som erbjuds till de personliga assistenterna. Man hoppas även på att kunna påverka yrkesidentiteten bland assistenterna. Centret utvecklar även assistentservicen allmänt, handledningen och rådgivningen, är med och utvecklar servicen utanför Norra-Karelen och har också ökat samarbetet med andra projekt runtom i Finland. Utvecklande av fritiden och referensgruppsverksamheten för de handikappade hör också till centrets viktiga uppgifter.

I Kajanaland planerar man tillsammans med de nio kommunerna som hör till samkommunen att inleda verksamhet kring personlig assistans. Befolkningsunderlaget är 83000 inom detta verksamhetsområde. Målsättningen är att samkommunens kontor sköter om löneutbetalningen vid behov.

Socom har öppnat ett gemensamt assistentcenter för sydöstra Finland. Samarbetsparterna är Södra Karelens och Kymmenedalens kommuner. Verksamheten administreras av Socom Ab (Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus). Befolkningsunderlaget är 300000. Assistentcentrets uppgifter är att rekrytera och förmedla assistenter till kort- och långvariga arbetsförhållanden, handleda, rådgiva och klargöra hur man fungerar som arbetsgivare och i personalfrågor (löner, intervjuer osv.). Vidare hör det till centrets uppgifter att handleda, rådgiva och introducera assistenterna för de kommande arbetsuppgifterna. Man utvecklar även assistenternas utbildningsmöjligheter i samråd med andra aktörer. Under perioden 2010-2011 kommer man att skapa en verksamhetsmodell för centret.

4.1.5.5 Övriga aktörer

Extra-avustajat erbjuder service till handikappade, åldringar och andra som behöver stöd i vardagen. Till serviceutbudet hör; stödpersons- och vänskapsverksamhet, assistentverksamhet, handledning och stöd i hemsysslor. Verksamheten övervakas av länsstyrelsen och socialservicen från brukarens ort. Extra-avustajat verkar i Jyväskylä trakten, Tammerfors med omnejd, Pieksämäki, Varkaus, Jorois, Suonenjoki, St. Michel och Åbo med omnejd. Priserna varierar från 29 € - 66 € / h. Det finns också möjligheter att köpa service per dygn och kostnaderna för ett dygn är 360 €, två dygn 720 €, tre dygn 1080 € och åtta dygn 2880 €. Samtal per telefon 4 ggr / 29€ och ordnande av taxifärd 1, 50 € / samtal.

Validia-palvelut (Invalidiliiton Asumispalvelut OY, Tammerfors) erbjuder även i någon mån personlig assistans. Det finns även andra tjänster som Validia erbjuder såsom, boende, måltid, assistans, stödtjänster i anhörigvård och dagverksamhet. Assistansverksamheten har nyligen satt igång och det handlar i största grad om att använda sig av sin personal för eventuella assistansuppdrag. Verksamheten fungerar för tillfället endast på vissa orter.

Service kring den personliga assistansen erbjuds oftast på finska. Vissa av de ovannämnda arrangörerna är tvåspråkiga eller erbjuder även sin service på svenska. Till dessa hör; avustajakeskus i Åbo med omnejd, sentteri och Vasa nejdens assistentcenter. Assistentti.info har svenskspråkiga medlemmar i sitt riksomfattande nätverk.

4.2 Kommunernas åsikter om personlig assistans

En förfrågan gällande personlig assistans har skickats till 32 kommuner och 31 kommuner har besvarat förfrågan (se bilaga 2). Största delen av kommunerna anser lagrevideringen som en positiv förändring, men visst finns det mycket som ännu måste förbättras och förtydligas. Generellt sett tycker man att de handikappades situation i samhället har förbättrats tack vare revideringen. Nedan följer en sammanfattning av svaren som kommunerna gett.

Fråga nr 1:

I kommunerna anser man att första frågan gällande *olika handikappgrupper som den reviderade handikappservicelagen berör* är följande; *de som bor i eget boende, främst rörelsehindrade och synskadade. Alla grupper, speciellt utvecklingsstörda. De som uppfyller kriterierna enligt lagen. De som har fysiska handikapp och de som behöver hjälp upprepade gånger om dagen. Personer med funktionshinder. De som har förutsättningar att bestämma om servicens innehåll själva. Cp-skadade, rullstolsbundna, kromosomförändringar. Det är från fall till fall.*

Fråga nr 2:

Antalet handikappade som får *handikappservice* varierar från 6-4000 personer i kommunerna. På andra frågan gällande *personliga assistenter som har beviljats* varierar antalet godkända ansökningar mellan 0-324 personer.

Fråga nr 3:

Tredje frågan berör *ansökningar som anlänt efter september 2009*. Det har inte kommit in så många ansökningar gällande personlig assistans som man förväntade sig. Det varierar mellan 0-30 inlämnade ansökningar till 0-30 beviljade och 0-5 avslagna beslut om personlig assistans.

Fråga nr 4:

Den reviderade lagen har enligt fjärde frågan medfört en del nya direktiv ute i kommunerna. *Exempelvis kan man nämna att beslutet görs inom stipulerade tider och lagen har också lett till en utökning av möjligheter gällande personlig assistans. Nu beviljar man personlig assistans oberoende anslag, förr beviljade man bara ifall det fanns pengar. Även regionala arbetsgrupper har*

tillsatts för jämställdhetens skull och för att skapa gemensamma verktyg för socialarbetarna. Datasystem försöker man även skapa för att underlätta inmatningen av ansökningar samt för att spara tid i själva uppsökandet och i statistikfrågor. Något som upplevs som ett problem är att man avslutat den personliga assistansen för många klienter p.g.a. att det enligt den nya lagen anses som vård, omsorg och tillsyn. En stor del av kommunerna har ingen ny tolkning av lagen. Frågan om tilläggsbudget klargör att det finns en tilläggsbudget i de flesta kommunerna, men det fanns även kommuner som inte ansökt om medel för 2009. För år 2010 har de flesta kommunerna en tilläggsbudget. En justering av budgeten anser man vara till förmån för handikappservicen, en ökning av assistenttimmarna.

Följande fråga tar fasta på ifall kommunerna har en ny tolkning av den reviderade lagen. I vissa kommuner tolkar man fortfarande lagen som förut. Det framkommer att kommuner även har egna tolkningar av lagen; *En ny tolkning är den att klienten själv skall kunna precisera sitt behov angående sin fritid. Nu är det även flera individer som omfattas av lagen. Den nya tolkningen har medfört att man hamnat söka en annan lösning för många personer. Man har förlängt den personliga assistansen tills vidare tills man hittar en annan lösning. Det går inte att lämna personer utan service. I kommunerna anser man också att klienternas ställning har stärkts. Ett frågetecken är den åldrande befolkningen och vad som räknas till personlig assistans och vad som räknas som en normal sjukdom för den åldersstigna befolkningen. I kommunerna poängterar man att det nu handlar om en subjektiv rättighet man har som gravt handikappad. Man oroar sig i kommunerna hur man generellt sett skall hitta gemensamma principer med andra kommuner i den knepiga frågan gällande personlig assistans.*

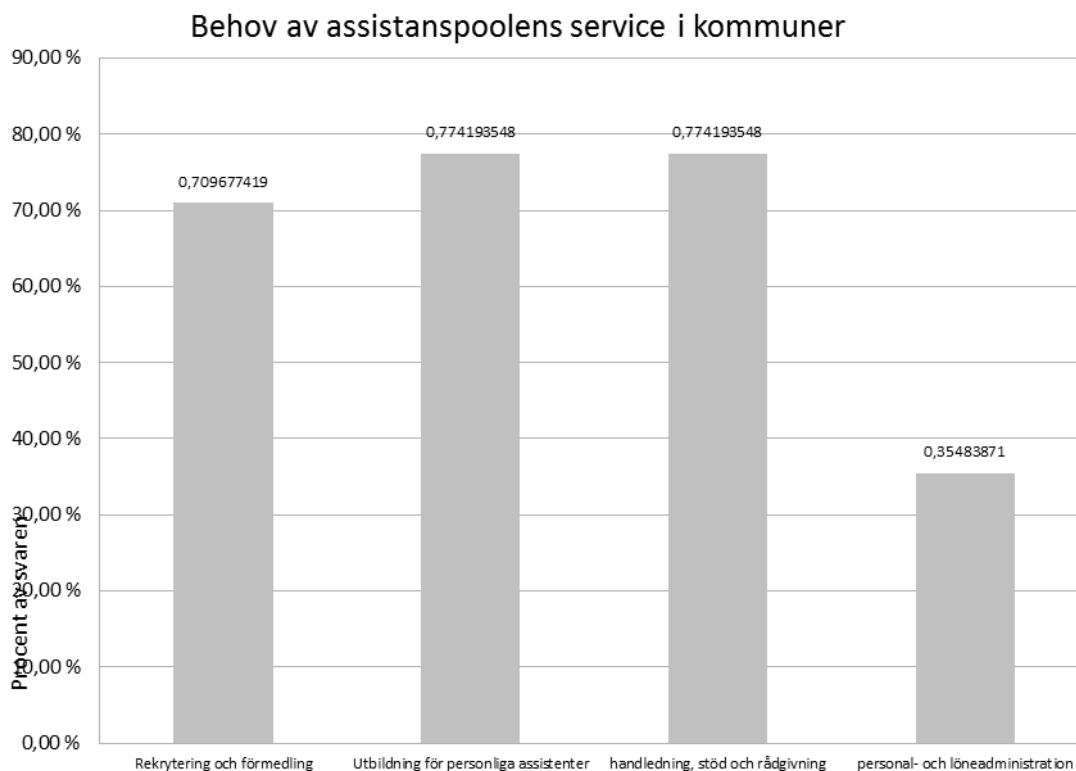
Frågan gällande övriga förändringar som lagrevideringen har lett till är att man har utökat stödpersoners verksamheten istället. KSSR är involverad i samma process, så den medför också förändringar. Beslut borde förenhetligas i nya kommuner. Tidsbegränsningen och resursbristen poängterades i flera kommuner. Tidsramarna håller inte. Man betonar vikten av serviceplanens betydelse och behandlingstidernas begränsning. Ett frågetecken är var man skall dra gränsen mellan hemtjänsten och den personliga assistansen. Informationen till brukarna är viktig för tillfället. I en kommun har man överfört personal- och löneadministrationen till en förening som handhar allt som har med personal- och lönefrågor att göra.

Fråga nr 5:

Femte frågan som handlar om rekryteringen av personliga assistenter anser största delen av kommunerna vara ganska svårt. Man anser att det är tidskrävande att hitta assistenter och ett problem är ofta varaktigheten - anställningen varar inte så länge. Det har varit svårare att hitta assistenter för riktigt grava handikapp. Ett annat problem har också varit att hitta assistenter för varierande timmar i dygnet. Ett tredje problem har varit att hitta assistenter vid akuta situationer. Vissa kommuner har lyckats med rekryteringen relativt lätt via Arbetskraftsbyrån och därifrån har brukarna själva hittat sina assistenter. Man har använt info-blad som hjälp som man delat ut till intresserade. I några av kommunerna har man egna system för verksamheten kring personlig assistans. I dessa kommuner finns det anställt en person som rekryterar, utbildar och förmedlar assistenter. Det finns kommuner som har i planerna att starta egna assistentringar med en egen koordinator. Där var det redan finns assistentcenter sköts processen via den.

Vidare kartlades behovet av tjänster för funktionshindrade gällande rekrytering och förmedling av personliga assistenter, utbildning av personliga assistenter, handledning, rådgivning och stöd till både personliga assistenter och brukare samt behov av service gällande personal- och löneadministration. Svaren tyder på att det finns ett klart behov av en gemensam finlandssvensk pool. Sammanlagt fick projektet in 31 svar av 32 utskickade. Rekryterings- och förmedlingstjänster önskar 22 kommuner. Utbildning för personliga assistenter anser 24 kommuner sig behöva och samma antal kommuner önskar att det skulle finnas möjlighet till en service kring handledning, stöd och rådgivning till både assistenten och brukaren. Minst behov finns det av tjänsten att sköta personal- och löneadministrationen, den tjänsten anser 11 kommuner sig behöva. Figuren nedan

visar det procentuella behovet av service som kommuner önskar via assistanspoolen. Denna statistik framkommer från kartläggningen som riktades till kommunerna.

Figur 1 Behov av assistanspoolens service i kommuner

Som en köptjänst kan 16 kommuner tänka sig att köpa denna ovannämnda service av poolen och två av kommunerna svarar att de inte skulle använda sig av denna pool. Sex av kommunerna kan eventuellt tänka sig att använda sig av poolens tjänster. Själva verksamheten anser man vara bra vid akuta behov. En kommun tänker sig kunna använda tjänsten vid undantagsfall. En kommun visste inte ännu vad nämnden kommer att besluta sig beträffande köptjänsterna.

Fråga nr 6:

Sjätte frågan om vad kommunerna anser om den *reviderade lagen* besvarades enligt följande; *lagen är svår att tolka och många frågetecken finns, det är svårt att vara jämlik och det var en dålig tidpunkt för revideringen. Lagen är handikappvänlig och mer rådgivande, men dyr för kommunen. Lagen har även medfört att de handikappade får ett större utbud av service. Lagen har även ställt till med problem för människor som tidigare har haft personlig assistans, men vilket nu räknas som vård, omsorg och tillsyn och nya lösningar behövs. Serviceplanen anses krävande och det behövs mera resurser och tid. En subjektiv rättighet medför en större rätt till service. Allmänheten har fått mer information om lagen och de handikappades situation. Ojämligheten kan öka mellan de handikappade. Klientens röst hörs nu bättre och lagen kräver ett samarbete mellan socialarbetaren och klienten. Större krav råder på socialarbetaren, sådär tidsmässigt sett och den reviderade lagen förutsätter också mera pappersarbete. Nya frågeställningar har uppkommit vilket gör det knepigt för socialarbetaren. Mycket av det som är tolkningsbart kommer att vara tvunget att prövas i rättsinstanser för att man skall få en tydligare linje. Man ställer sig frågande till de kommande 30h personlig assistans. Man väntade sig större förändringar i lagen om specialomsorgen. Nya krav ställs nu på kommunerna. Tredje sektorns syn skiljer sig från städernas och kommunernas tolkning.*

Andra önskemål och förväntningar som kommunerna har är följande; *man väntar på att handikappservicelagen och lagen om specialomsorgen skall sammanslås. Då önskar man att*

informationen och utbildningen kommer i god tid före, så det inte går som det gick nu. Man önskar även att det satt människor som gör det praktiska arbetet med i de beredande grupperna i ministeriet. Färdtjänsterna borde uppdateras till dagens datum. Svaren gäller dagens läge, ändringar sker säkert när samarbetsområdet blir större. Skolning och handledning kommer att ordnas för personliga assistenter, så där behöver man eventuellt köptjänster. Man hoppas i kommunerna att poolen skulle kunna bli en bra grej och att fler kommuner skulle vara med (geografiskt ett större område). Man anser också att via poolen kunde man nå flera personer. Då skulle det vara lättare att hitta assistenter. Poolen är en bra idé. En pool kunde innebära säkerhet, kunskap och trygghet. Man önskar även uppföljningsutbildningar kring personlig assistans och lagen – hur fungerar kommuner och hurdana beslut görs, hur tolkas lagen.

4.3 Handikapprådets kommentarer

Projektparterna enades om att brukarsynvinkeln på den personliga assistanspoolen var väldigt viktig att klarlägga, men att det pga tidsbrist i detta fall bäst kunde ske om några handikappråd i förväg valdes ut och projektledaren gruppintervjuade (se bilaga 3) medlemmarna i de utvalda handikappråden.

Projektparterna enades om att välja ut handikappråden i Korsholm, Väståboland och Grankulla för detta syfte. Nedan följer en sammanfattning av svaren som handikappråden gett.

Vad innebär personlig assistans för en person:

Personlig assistans erbjuder den handikappade människan det enda alternativet till ett självständigt och frivilligt liv. Punkt.

Annat än en personlig assistent behövs inte.

En personlig assistent är en förutsättning för att kunna leva ett så normalt liv som möjligt, det som vi andra tar som självklart. Assistansen underlättar både vardagen och fritiden och underlättar ett självständigare boende också.

Jag skulle inte klara mig utan min assistent.

Vad gör en assistent? Allt som jag inte själv kan göra skall min assistent göra. Den är mina händer och fötter. Hemhjälpn tvättar inte fönster eller städar. Klipper gräsmattan, skottar snö, planterar blommor. Skall assistenten vara en tusenkonstnär? Det ställs många olika krav på assistenten, beroende på den handikappades situation. En assistent kommer väldigt nära inpå personen, närmare än då man gift med någon.

När det handlar om barn som ännu bor hemma, så är det viktigt både med tanke på personens självständighet samt för de anhöriga att det inte alltid mamma som hjälper mig, utan jag får vara på samma nivå med någon annan.

Betydelsen av personlig assistans;

Man har möjlighet att leva ett jämlikt liv och ha rättigheter, förverkliga det som man själv vill. Jag kommer inte upp ur sängen på morgonen utan assistent, assistenten har möjliggjort att jag kan leva ett vanligt liv. Jag tänker inte på i min vardag på att jag har ett gravt handikapp. Jag kan förverkliga mig själv och leva ett sånt liv jag vill ha. Mamma var till en början närståendevårdare och i skolan hade jag ett skolgångsbiträde. Jag har använt rullstol sen jag var 6 år gammal. Jag har 35 års erfarenhet av det hela. Det är otroligt viktigt med personlig assistans och förändringen av lagen gjorde det bättre.

Det kan inte vara kommunen som skickar någon sur tant. Man skall trivas med de människor som

kommer hem till en.

Språket – anser ni att det skulle vara viktigt med en svenskspråkig assistanspool?;

Hur är det med språkfrågan? Har det nån skillnad vilket språk man pratar? Det borde ju vara så att man kan välja sin assistent.

Mycket viktigt med svenskspråkig service. Finns familjer som inte pratar någon finska överlag. Man måste få servicen på sitt eget modersmål. Betydligt svårare säkerligen ännu för en handikappad person. På olika instanser är det viktigt ifall man inte får betjäning på svenska, att assistenten är tvåspråkig och kan översätta allt till den handikappade. Mycket av informationen finns på finska vilket betyder att enbart svenskspråkiga kan gå miste om mycket information.

Ur österbottnisk synvinkel skulle jag tro att en finlandssvensk bank skulle vara bra, mest enspråkiga invånare. Funktionshinder och människor som blir äldre med tilläggssjukdomar, demens - då är språket viktigt. Behöver få garanterad service på svenska.

Det behövs en finlandssvensk pool för den svenskspråkiga befolkningen. Okunskapen gällande personlig assistans inom den svenskspråkiga befolkningen är mycket större än bland den finskspråkiga. Jag upplever som brukare att det finns behov av service som assistanspoolen kan erbjuda, speciellt utbildning och stöd till de handikappade. Handikappade som deltagit på arbetsgivarutbildningar har oftast varit rädda för löneadministrationen, men en större utmaning för utbildarna var att lära dessa handikappade en ny attityd gentemot sig själva, där man själv sköter sina saker och tar ett ansvar som en vuxen människa. Som exempel kan nämnas att ifall du inte meddelar din assistent vad du önskar äta den dagen och ge pengar till assistenten för butiksresan, så äter du inget den dagen.

Man kunde bekanta sig med Norges modell, vilken förresten är tagen från Sverige. Då man beviljar personlig assistans i Norge ingår det en obligatorisk arbetsgivarutbildning och så har arbetsgivaren ännu möjlighet att få en mentor för eget bruk till ett år. Mentorerna är kooperativets utbildade och erfarna arbetsgivare. Mentorerna följer arbetsgivaren och stöder vid behov, till en början tätare och senare enligt behov. Det handlar alltså om referensstöd. En annan handikappad stöder och ger rådgivning till en annan handikappad. Det är ju så att endast den som är i samma situation kan förstå vad det innebär att vara beroende av en annans fysiska hjälp.

Det skulle även vara bra om det fanns assistenter för fritiden i poolen, med tanke på olika evenemang om kvällarna.

Service som borde erbjudas av assistanspoolen;

Utbildning och fortbildning är mycket viktiga. Yrkesakademien i Österbotten (handikappföreningen i Öb) har ordnat utbildning för assistenter vilken uppskattades av blivande assistenter. Det är inkört och man har en läroplan skriven. Kunde dra nytta av den kunskap som redan finns, även viktigt med uppföljning för dem som redan fungerar som assistenter. Jag vill inte ha en vårdare, för jag är inte sjuk. Min assistent skall kunna laga middag, laga mitt hår osv. Andra kvaliteter uppskattas här. Vem betalar kommer man ju fram till. Etik, moral och tystnadsplikt. Många har inte gått någon vårdutbildning, så man är inte medveten om föregående aspekter. Problemet är då man hittar en bra assistent så kan man lätt bli goda vänner. Då är det svårt att upprätthålla professionaliteten. Arbetsgivare – arbetstagare blir väldigt svårt med rollerna. Min kropp är andra människors arbetsplats. Svårt att hålla distansen. Viktigt med utbildning för brukarna själva. Studerande kan ibland fungera som assistenter under studietiden, ändå hem till semestrar osv. Lättare att få assistenter till vardagar, men veckoslut och semestrar, somrar svårare. Kommunen har sagt att de som bor på kårkullas boende inte skall ha rätt till assistent. Människor som har haft assistenter i fritiden t.ex. 15-20h / månaden, där har man kallt dragit ner och alla får 10h/mån. För att spara lite pengar. Nu kan inte pojarna längre delta och göra något roligt på kvällarna. Ifall de vill göra det, så skulle det vara med mamma man gör det och hur känns det då att ha mamma med.

Hur ifall man blir osams, om man själv tycker det blir för jobbigt att säga till, skulle en pool kunna användas här? Poolpersonalen kan vara en neutral part och utan dedär känslorna. Rätta till problemet, handledning till bägge två. Ofta skulle man bränna alla proppar, men man måste ju hålla sig.

En person som fungerar som assistent behöver handledning och stöd. Här ser man poolens roll som väldigt viktig. Även ifall man blir sjuk och då det handlar om akuta situationer – där behövs en pool.

Det krävs ganska mycket av den handikappade om den dessutom skall vara arbetsgivare och många har stora svårigheter så blir det ju någon annan som ändå skall sköta den här biten. Svårt är det, tar mycket tid att göra ett arbetsschema. På morgonen, på eftermiddagen och på kvällen behöver jag assistenter. Mina assistenter gör något annat jobb också. Puslar ihop listor, de skall redovisas varje månad. Man får en summa på sitt konto och därifrån räknar man socialskyddsavgifter, pensionspremie, skatteprocenten osv. Och sen betalas nettot. Själv har jag 7-8 assistenter. En assistent som har många timmar ramlade igår och blev sjukskriven för fyra veckor. 22 på kvällen fick jag ringa runt och försöka få en annan att komma 6.40 följande morgon. Poolen kunde underlätta en del. Beroende på hur den skulle byggas upp, hjälp med avtal, lön, räkning osv. Många tycker ändå om att själv få vara arbetsgivare och även själv välja vem som kommer och hjälper en på morgonen.

Det finns många som aldrig klarar av personal- och löneadministration oberoende hur mycket hjälp man får. Det kan helt enkelt falla på det att man skulle behöva en assistent, men vågar inte börja hela processen för man vet att man inte klarar av administrativa uppgifter.

Bra att ha en pool, skulle underlätta och man har märkt att det blir svårare och svårare att få en assistent. Handledning skulle vara en viktig serviceform, man är så jätte ensam och så är det tystnadsplikten. Gemensamma träffar, arbetshandledning eller. Kostnadsfrågan är ju något man kommer över alltid. Inte betalar ju någon, det är med långa tänder man får de timmar man nödvändigtvis behöver. Känns ganska avlägset idag, med tanke på att ingen betalar.

Jag försöker välja assistent beroende på vad jag vet att jag skall göra. Lättare att hitta en assistent som jobbar från 9-15, vem skulle vilja komma hem till mig 6.30 och hjälpa mig upp och få lön 1,5 h? Assistenterna skall bo nära och vara flexibla, inga km-ersättningar betalas. Därför skulle en sådan här pool vara så bra rent praktiskt. Tänk om den personen som kommer till mig på morgonen kunde fortsätta vidare till nästa plats sedan. En pool skulle nog vara bra, men får man den att fungera i praktiken. Koordinatören ser människorna och vet var de bor osv.

Sverige har redan länge haft sina system, sina kooperativ och en del funktionshindrade har kunnat skapa en arbetsplats åt sig själv genom att man själv blivit förmedlare. Ett eget kontaktnät med 10 andra funktionshindrade. Sverige har haft mycket reklam de senaste åren för att få assistansyrket till ett statusyrke. Har lyckats ganska bra. Högt statusyrke i Sverige, du gör något viktigt, otroligt fint och bra!

En finlandssvensk assistanspool och serviceutbudet;

Absolut skulle det finnas användning för en pool i Svenskfinland. Detta säger jag i egenskap av kommunal politiker, sfp:are, brukare. Ur alla synvinklar JA. Många som är brukare kan inte annat än svenska, för dem är det ju en livsnödvändighet. Blir grymt ifall man pratar ett annat språk och ifall man ännu har kommunikationssvårigheter som min vän. Jag har blivit tolk i värsta fall.

Faktum är att personlig assistans är det billigaste alternativet för kommunen, även fast den är 24 h, när man beaktar helhetskostnaderna (byggnads-, underhålls-, personal-, administration-, osv. kostnader).

Det kan vara en stor tröskel för den handikappade att själv leta efter en assistent och det kan också vara så att de egna resurserna inte räcker till. Centret kunde här leta efter en assistent för den handikappades behov. Det kunde vara till stor hjälp. Många blir säkert utan en assistent för deras resurser räcker inte till. Hjälpa till att hitta en assistent och ha ett mentorskap! Väldigt tung process att söka nya assistenter och årligen pappersarbete med kommunen. Mentorskapet en absolut bra ide, det är den rent fysiska hjälpen som behövs i processen!

Lagrevideringen – tankar om den;

Allt är ganska nytt ännu så man vet inte. Lagtexten är bra. Fina lagtexter har vi, men tolkningen är svår. En del har ju nog fått försämrade service. Det kan ju inte ha varit meningen att folk skall få det sämre, när riksdagen godkände revideringen. Man kan ju såklart säga att detta är en övergångsperiod. Många ringer och begär hjälp med ansökningar, med rättelseyrkan och med besvär till förvaltningsdomstolen. Många socialarbetare är på fel sida och jobbar mer för kommunen. Man borde ju se till att den funktionshindrade personen får det den behöver. Resursbristen ligger bakom. Informationen av lagrevideringen saknas, de funktionshindrade vet själva oftast inte tillräckligt väl vad de har rätt till och blir lätt utan service. Juristen har inte haft möjlighet till att ta sig an enskilda personers ärenden.

Största skillnaden är att personlig assistans nu är en subjektiv rättighet.

Ur brukarperspektivets synvinkel kan man efter de gjorda intervjuerna konstatera att det finns ett behov av en svenskspråkig assistanspool. Man betonar vikten av stödet, rådgivningen och utbildningen till både handikappade och assistenter. Poolens betydelse betonas även i diskussionen gällande akuta behov och vikarier, där är poolens roll även stor. Poolen bör också vara med och stöda den handikappade när personen önskar få personlig assistans. Sammanfattningsvis kan man konstatera att brukarna understöder en planerad assistanspoolverksamhet.

5. Åtgärdsförslag

Projektet har som målsättning att skapa en gemensam *personlig assistanspool* för Svenskfinland. Tanken är att man skall ha samma rättigheter och möjligheter till personlig assistans oberoende boningsort eller modersmål.

Enligt de fyra aktörerna som startat samarbetet kring personlig assistans är det viktigt att samarbeta och byta erfarenheter med andra aktörer i Finland fastän man vill skapa en ideologiskt sett finlandssvensk pool. Ett brett samarbete är viktigt poängterar alla aktörerna. Där skall ingå både kommuner, samkommuner, tredje sektorn, sjukvårdsdistrikt, statliga instanser, utbildningssektorn, arbetsgivarorganisationer, patientorganisationer – ja i princip skall ett samarbete ske med alla parter som har med den handikappade människans vardag att göra. En assistanspool erbjuder service till svensk- och tvåspråkiga kommuner i Svenskfinland. Tanken är att administrationen av poolen sköts på ett område och själva verksamheten är utspridd i regionerna. Det är viktigt att det praktiska finns nära tillhands både för assistenter, handikappade och kommuner.

Det administrativa arbetet omfattar allt från att leda och koordinera verksamheten, informera och marknadsföra, stöda regionerna i sitt arbete osv. Planering, utveckling och förarbetet sköter den administrativa parten om. Vidare organiserar och administrerar projektkoordinatorn verksamheten och har en helhetssyn över projektet. Projektkoordinatorn finns till stöd för personalen ute i regionerna.

Assistanspoolens verksamhet

Poolen omfattar personlig assistans för både lång- och kortvariga arbetsförhållanden. Poolen erbjuder servicepaket enligt behov: paketet eller innehållet är definierat och har sitt eget pris. (Tanken bakom: någon behöver mer, någon mindre hjälp) Med hjälp av assistanspoolen försöker man säkra sig om ett så långvarigt arbetsförhållande som möjligt med tanke på både brukarens och assistentens bästa. Det är också väldigt viktigt att det finns en möjlighet till en vikarie vid sjukledigheter, semestrar, akuta behov osv. Poolen fungerar gemensamt för hela Svenskfinland och därifrån har man möjlighet att hitta en personlig assistent som finns nära tillhands och som är svenskspråkig. Tanken är att man skall ha samma rättigheter och möjligheter till personlig assistans oberoende boningsort eller modersmål.

Projektet har fyra huvudsakliga målsättningar ifall finansiering beviljas och verksamheten kan starta:

- Rekrytera och förmedla personliga assistenter till kort- och långvariga arbetsförhållanden för personer med olika funktionshinder
- Handleda och ge rådgivning till brukare, anhöriga och personliga assistenter
- Utbilda brukare och personliga assistenter
- Handha personal- och löneadministration

Till assistanspoolens uppgifter hör att: informera, marknadsföra, rekrytera, introducera och förmedla och utbilda assistenter. Poolen erbjuder assistenter stöd och rådgivning samt handledning och fortbildning. Den personliga assistansen omfattas av följande punkter;

- Information&rekrytering via median (tidningar, radio, tv), via organisationer, föreningar, skolor, församlingar, arbetskraftsbyråer mm.
- Kontaktar poolen vid intresse
- Fyller i anmälan om intresse (blankett)
- Intervju
- Utbildning (grund)
- Ingår i poolen
- Brukarens kontakt och beslut
- Arbetsavtal

Till den handikappade skall poolen erbjuda följande service; informera, marknadsföra, erbjuda assistenter, utbildningar. Vidare skall även den handikappade ha möjlighet till stöd och rådgivning samt handledning och fortbildning. Den handikappade omfattas av följande punkter;

- Brukaren skall ha en serviceplan samt blivit beviljad personlig assistans från kommunen
- Kontaktar poolen personligen eller med hjälp av sin närstående/servicegarant
- Fyller i anmälan om intresse (blankett)
- Intervju
- På basen av föregående kan man från poolen välja ut några assistenter, som brukaren kan intervjua
- Brukaren väljer själv sin assistent och vikarie
- Vid behov hjälp med arbetsavtal och andra viktiga personal- och lönefrågor

Kommunerna skall via poolen ha möjlighet att köpa olika typer av service gällande personlig assistans.

- Självdrivande pool efter projektiden
- Marknadsföring av servicen till kommunerna (sociala sidan) och även till allmänheten, information regionalt
- Kommunen köper servicen som köptjänst
- Avtal

Under projekttiden skall material skapas:

-ansökningsblankett för brukare (brukaren måste ha ett godkännande från kommunen och en serviceplan man utgår ifrån) Brukaren har en introduktionsmapp till förfogande när assistansen skall inledas

-ansökningsblankett för personliga assistenter (förintervjun sker regionalt)

Artiklar om brukare och assistenter till dagstidningar. Information sprids via radio, tv och projektet ordnar informationstillfällen regionalt för intresserade.

Broschyrer skall göras med allmän information om personlig assistans, händelser&evenemang och annat aktuellt vad beträffar den personliga assistansen.

Utbildningsmaterial samt -program (grundutbildning) utvecklas i samarbete med brukare, läroinrättningar och övriga samarbetsparter.

Stöd, handledning och rådgivning är mycket viktigt för både assistenten och den handikappade. Denna verksamhet skall planeras och förberedas väl. Hur, var, när och kostnader är viktiga aspekter att bearbeta. Referensgruppverksamhetens syfte är att stödja, utveckla och förbättra den personliga assistansen.

Även ett diskussionsforum skapas för de båda ovannämnda parterna.

Juridiskt stöd skall finnas till förfogande.

Regionerna ansvarar för att skapa sina egna register med både assistenter och handikappade. Här ingår ett förarbete omfattande både information, intervjuer, hembesök och ifyllande av register.

Vidare ordnar regionerna referensgruppsverksamheten och erbjuder stöd och möjlighet till handledning till både assistenterna och de handikappade. Regionerna ansvarar även för servicen till kommunerna.

Sammanfattning

Den här slutrapporten kring personlig assistans har koncentrerat sig på lagrevideringen som trädde i kraft i september 2009. Vidare har rapporten tagit fasta på följande punkter; vad är en personlig assistent, vad omfattar personlig assistans, kartläggningen i kommunerna och gruppintervjuerna i handikappråden samt framtidsutsikter på själva projektet personlig assistans. Slutrapporten har lyft fram hur den personliga assistansen fungerar och har utvecklat sig i Finland samt en kort beskrivning om verksamheten i Europa. Vidare har assistansens betydelse för brukaren behandlats. En förfrågan har riktats till svensk- och tvåspråkiga kommuner i Svenskfinland gällande personlig assistans, lagrevideringen och behov av service inom detta område som kommunerna upplever sig ha. Det är en mycket viktig förfrågan, vilken ger svar på frågan om behov av service kring personlig assistans. Vidare har tre gruppintervjuer gjorts med handikappad i tre olika regioner i Svenskfinland för att lyfta fram brukarperspektivet med tanke på assistanspoolens serviceutbud och dess betydelse för brukarna i vardagen.

Lagrevideringen har medfört att personlig assistans nu är en subjektiv rättighet, vilket möjliggör en betydligt större frihet för den handikappade. Den personliga assistansen utvecklas ideligen och nu är det viktigt att den även utvecklas och förbättras i Svenskfinland. Därför är det viktigt att de fyra aktörerna som satt igång ett samarbete för att förbättra de handikappades situation nu går vidare och etablerar sin assistanspoolverksamhet för att skapa ett system som stöder både den handikappade, personliga assistenten och kommunen och vilket samtidigt främjar samarbetet mellan dessa parter.

Källförteckning

Heinonen, Marjo&Saraste, Heini, 2006: *Tahtoa, todellisuutta ja toiveita – Suuri kertomus*

henkilökohtaisesta avusta. HAJ-projekti, Kynnys ry, Helsinki.

Förfrågan till kommunerna: *Personlig assistans*

Intervjuer med de fyra samarbetsparterna i projektet (*FDUV 14.12.2009, Finlands Svenska handikappförbund 16.12.2009, Folkhälsan 8.12.2009, Kårkulla samkommun 19.11.2009*)

Intervjuer med handikappråd (*Korsholm 27.1.2010, Väståboland 4.2.2010 och Grankulla 9.2.2010*)

Validia-Palvelut, telefonsamtal med *Eija Kosonen 21.1.2010.*

<http://www.kynnys.fi/assistentti.html>

<http://www.avustajaportti.fi>

<http://www.avustajakeskus.fi>

<http://www.eskoo.fi>

<http://www.extra-avustaja.fi>

<http://www.hakannordman.fi/allmant/avustajakeskushanke-assistentcenterprojektet-28.10.2009.html>

<http://www.heta-liitto.fi>

<http://honkalampisaatio.fi>

<http://inport2.invalidiliitto.fi/pdf/Asumispalv.pdf>

<http://kynnys.fi>

<http://sentteri.fi>

<http://www.socom.fi>

<http://www.stm.fi/sv/pressmeddelanden/pressmeddelande/view/1221713#sv>

http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;220;4723;54453

<http://www.vaasa.fi/Link.aspx?id=1060236>

<http://fi.yle.mobi/maakunta/pohjanmaa/ns-ydmu-193b207d0ac13e354ab3d38e3dc0bf0c>

Frågor till samarbetsparterna i projektet

1. Vad var er tanke om projektet PA då ni fyra aktörerna gemensamt startade det?
2. Vad har varit/är er roll i projektet under projekttiden?

3. Lagrevideringen, hur definierar ni i er organisation en gravt funktionshindrad person?
4. Hur märks revideringen av lagen i er verksamhet, hos era kunder?
5. Hur är det med behovet av personlig assistans hos olika grupper funktionshindrade i er organisation? Hur önskar ni projektkoordinatorn kartlägga behovet bland handikappade?

6. Vad önskar ni er andel vara i poolens verksamhet, vad kunde ni bidra med?
7. Hur skall poolen vara uppbyggd? Vilken sorts service skall den omfatta?
8. Hur ser ni poolens funktion om tre år?
9. Vad skall poolen heta?

10. Samarbetet i Svenskfinland, vilka alla parter önskar ni poolen skall samarbeta med?
11. Hur kunde poolen samarbeta med motsvarande finska aktörer?

12. Hur anser ni att man kunde garantera att brukaren får en assistent för exakt hans/hennes behov?
13. Hur kan man garantera att servicen gynnar brukaren?
14. Vad tror ni en personlig assistent betyder för brukaren?

15. Hur har ni ordnat PA före september 2009 och hur har/kommer servicen att ändra?
16. Vad förväntar ni er av projektkoordinatorn?
17. Annat ni önskar tillägga?

Situationen för personer med grava funktionshinder har förbättrats märkbart då revideringen av handikappservicelagen trädde i kraft den 1 september 2009. Med lagen tryggas gravt handikappade personers rätt till personlig assistans för dagliga sysslor. Personlig assistans omfattar insatser i hemmet eller utanför hemmet (arbete, studier eller fritid).

Förbundet De Utvecklingsstördas Väl (FDUV), Folkhälsan, Finlands Svenska Handikappförbund och Kårkulla samkommun har gemensamt i oktober 2009 startat ett projekt kring personlig assistans.

Projektets syfte är att skapa en gemensam pool för personlig assistans i hela Svenskfinland. Projektet har tre huvudsakliga målsättningar:

- Rekrytera och förmedla personliga assistenter till kort- och långvariga arbetsförhållanden för personer med olika funktionshinder
- Handleda och ge rådgivning till brukare, anhöriga och personliga assistenter
- Utbilda brukare och personliga assistenter
- Personal- och löneadministration

Nu vänder vi oss till Er med en förfrågan angående Ert intresse för att anlita tjänster som vi erbjuder genom assistantpoolen. Tror Ni att det finns behov av dessa tjänster i er kommun? Vi är tacksamma om Ni besvarar förfrågan inom två veckor och sänder den senast fredagen 4.12.2009 undertecknad till nedannämnda adress. Frågeformuläret behandlas konfidentiellt.

Åbo, 17. november 2009

Enligt uppdrag,

Eva-Maria Kankainen
Projektkoordinator för assistantpoolen
Trädgårdsgatan 19 B
20100 Åbo
040 415 4733
eva-maria.kankainen@karkulla.fi

Bilaga – Förfrågan; personlig assistans

FÖRFRÅGAN; Personlig assistans

1. Vilka handikappgrupper anser Ni att berörs av den reviderade handikappservicelagen? _____

	<u>Antal personer i Er kommun</u>
Psykisk ohälsa	()
Utvecklingsstörning	()
Neuropsykiatriska	()
Övriga handikappgrupper	()

Sammanlagt ()

2. Hur många har tillgång till personlig assistent i Er kommun idag? _____

3. Hur många ansökningar har anlänt efter 1. september 2009?

	<u>Antal</u>
Inlämnade	()
Beviljade	()
Avslagna	()

4. Har revideringen av handikappservicelagen lett till förändringar i Er kommun, exempelvis;

a) nya direktiv? Om ja, hurdana? _____

b) tilläggsbudget 2009? _____

c) ny tolkning av handikappservicelagen? _____

d) övriga förändringar, vilka? _____

Personlig assistans

5. Är det lätt att rekrytera personliga assistenter i Er kommun? _____

5.1 Finns det behov av följande tjänster för personer med funktionshinder i Er kommun?

	Ja	Nej
a) rekrytera och förmedla personliga assistenter	()	()

b) utbilda personliga assistenter	()	()
c) handleda, stöda och ge rådgivning till personliga assistenter och brukare	()	()
d) personal- och löneadministration	()	()

5.2 Ifall en gravt funktionshindrad önskar en personlig assistent som köptjänst, är Ni i detta fall intresserade av att beställa servicen av poolen? _____

6. Vad anser Ni inom social- och hälsovården i Er kommun om revideringen i handikappservicelagen som trädde i kraft 1. september 2009? _____

7. Andra förväntningar/önskemål? _____

Underskrift

Ett varmt tack till Er för tiden Ni åtog Er att besvara denna förfrågan!

Bästa mottagare!

Situationen för personer med grava funktionshinder har förbättrats märkbart då revideringen av handikappservicelagen trädde i kraft den 1 september 2009. Med lagen tryggas gravt handikappade personers rätt till personlig assistans för dagliga sysslor. Personlig assistans omfattar insatser i hemmet eller utanför hemmet (arbete, studier eller fritid). Samtidigt finns det många praktiska problem och utmaningar när det gäller att trygga rätt och tillräcklig personlig assistans för alla som behöver detta.

Förbundet De Utvecklingsstördas Väl (FDUV), Folkhälsan, Finlands Svenska Handikappförbund och Kårkulla samkommun (härefter projektparterna) genomför under perioden oktober 2009-februari 2010 ett pilotprojekt kring att skapa en personlig assistanspool i Svenskfinland. Inom pilotprojektet undersöks hur kommunerna planerar ordna personlig assistans framöver för olika grupper funktionshindrade och vilket kommunernas intresse är att anlita en pool för ordnande av personlig assistans. Vidare kartläggs hur man på olika håll i Finland har ordnat eller planera ordna verksamhet för att trygga personlig assistans.

Det är även av största vikt att kartlägga brukarrepresentanternas synpunkter på hur personlig assistans kan tryggas och hur verksamheten i en personlig assistanspool borde se ut. Eftersom tiden är knapp i detta pilotprojekt sker kartläggningen genom gruppintervjuer med några utvalda handikappråd som projektparterna gemensamt har valt.

Pilotprojektet skall resultera i en slutrapport inom februari 2010. Utgående från denna försöker projektparterna tillsammans och på lång sikt bygga upp en pool kring personlig assistans.

Poolens planerade verksamhet:

- Rekrytering och förmedling av personliga assistenter till kort- och långvariga arbetsförhållanden för personer med olika funktionshinder
- Handledning och rådgivning till brukare, anhöriga och personliga assistenter
- Utbildning av brukare och personliga assistenter
- Personal- och löneadministration

I egenskap av projektets koordinator hoppas jag vänligen träffa ert handikappråd för en gruppintervju. Gruppintervjun med ert handikappråd utgör en del av kartläggningen av brukarrepresentanternas åsikt i pilotprojektet. Resultatet av gruppintervjun ingår därför i projektets slutrapport, som läggs ut på projektparternas hemsidor. Gruppintervjusvaren behandlas konfidentiellt, dvs. det kommer inte att framgå vem som sagt vad.

Åbo, 1 februari 2010

Enligt uppdrag,

Eva-Maria Kankainen
Projektkoordinator för assistentpoolen
Trädgårdsgatan 19 B
20100 Åbo
040 415 4733
eva-maria.kankainen@karkulla.fi

Intervjufrågor till handikapprådet

Vad innebär personlig assistans för en person?

Vad kunde en gemensam finlandssvensk assistanspool erbjuda brukaren?
Språket- anser ni att det skulle vara viktigt med en svenskspråkig assistanspool?
Vad borde det finnas för typ av service i en gemensam assistanspool:

- ⑩ Rekrytering och förmedling av personliga assistenter till kort- och långvariga arbetsförhållanden för personer med olika funktionshinder
- ⑩Handledning och rådgivning till brukare, anhöriga och personliga assistenter
 - Utbildning av brukare och personliga assistenter
 - Arbetsgivarfunktioner: hjälp med personal- och löneadministration

Hur många medlemmar har ert råd?
Vilka olika funktionsnedsättningar representeras i rådet?

Lagrevideringen (1.9.2009) – tankar om den?

Hur många personer har tillgång till personlig assistans i ert råd?
Vad omfattar den personliga assistansen?